

**DET KONGELIGE FORNYINGS-
OG ADMINISTRASJONSDEPARTEMENT**

Høringsinstanser iht til vedlagte liste

Deres referanse

Vår referanse
200801374-/KLO

Dato
19.12.2008

Forslag til endring i lov om Statens Pensjonskasse og i enkelte andre lover

Fornyings- og administrasjonsdepartementet sender med dette på høring forslag til endring i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse og i enkelte andre lover.

Fristen for å avgi eventuell høringsuttalelse settes til 19.3.2009.

1. Kort oversikt over forslagene

Det foreslås endringer i følgende lover:

- lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse
- lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser
- lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.
- lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere
- lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder
- lov 15. januar 1999 nr. 1 om pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten
- lov 3. mai 1957 om pensjonering av fastlønt befall som etter søknad gis avskjed med redusert lønn og tjenesteplikt

Lov 21. juni 1895 nr. 2 om den norske Enkekasse foreslås opphevet.

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse foreslås følgende endringer:

- Stadfestelse av hvilke oppgaver styret i Statens Pensjonskasse har.
- Periode der embets- og tjenestemenn og politikere ilegges karantene før vedkommende starter i nytt arbeidsforhold regnes som pensjongivende tjenestetid.

- Presisering av karensbestemmelse knyttet til uførepensjon og enke- og enkemannspensjon. Endringen stadfester gjeldende rett om at også symptomer på en sykdom regnes med i ordene ”antas å ha kjent til”.
- Kombinasjon av uførepensjon og etterlønn. I dag er det ingen avkortning av uførepensjon i forhold til periode hvor det er utbetalt sluttvederlag og lignende.
- Oppfyllelse av krav til likestilling mellom kvinner og menn etter EØS-avtalens artikkel 69 i forhold til regler om enke- og enkemannspensjon.

I lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. foreslås følgende endringer:

- Presisering av karensbestemmelse for uførepensjon og enke- og enkemannspensjon om hva som kjennetegnes av ordene ”antas å ha kjent til”. Gjeldende rett stadfestes ved at også symptomer på en sykdom omfattes.
- Kombinasjon av uførepensjon og etterlønn. Det foreslås at uførepensjon avkortes der det i en periode er utbetalt sluttvederlag og lignende.
- Oppfyllelse av krav til likestilling mellom kvinner og menn etter EØS-avtalens artikkel 69 i forhold til regler om enke- og enkemannspensjon.

Lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser endres slik at kravene til likestilling etter EØS-avtalens artikkel 69 oppfylles i forhold til reglene om enke- og enkemannspensjon.

Lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere endres slik at kravene til likestilling etter EØS-avtalens artikkel 69 oppfylles i forhold til reglene om enke- og enkemannspensjon.

I lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder foreslås følgende endringer:

- Periode der en statsråd ilegges karantene før vedkommende starter i nytt arbeidsforhold regnes som pensjonsgivende tjenestetid.
- Tilpasning i lovteksten til de endringer som ble gjort ved innføring av nettoberegnet etterlattepensjon i lov 26. mai 2000 nr. 37 om endringer i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse og i enkelte andre lover.

I lov 15. januar 1999 nr. 1 om pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten foreslås følgende endringer:

- Departementet foreslår å øke maksimalt pensjonsnivå fra 0,75 G (G er folketrygdens grunnbeløp) til 1,5 G og
- redusere kravet til full opptjeningstid fra 30 til 20 år.

I lov 3. mai 1957 om pensjonering av fastlønt befall som etter søknad gis avskjed med redusert lønn og tjenesteplikt, foreslås det at henvisningene til lovene om Den norske Enkekasse og Pensjonskassen for Statens Tjenestemenn blir tatt ut. Henvisningene har i dag ikke noe reelt innhold.

2. Forslag til endring i lov om 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse

2.1 Oppgaver for styret i Statens Pensjonskasse

Lov om Statens Pensjonskasse § 2 har regler for styret i Statens Pensjonskasse. Andre ledd bestemmer at Pensjonskassen ledes av et styre bestående av administrerende direktør i Statens Pensjonskasse og to andre medlemmer som med personlige varamenn oppnevnes av Kongen. Av tredje ledd fremgår det at styret skal gi en beretning om virksomheten det enkelte regnskapsår, og gi særskilte beretninger om de forsikringstekniske oppgjør til departementet.

§ 2 andre og tredje ledd lyder i dag slik:

Kassen ledes av et styre som består av administrerende direktør og to andre medlemmer som med personlige varamenn oppnevnes av Kongen. Et av styrets medlemmer med varamann oppnevnes blant kassens medlemmer etter forslag fra de arbeidstakerorganisasjoner som departementet bestemmer.

Styret gir årlig en beretning om virksomheten i siste regnskapsår. Beretningen skal omfatte både Statens Pensjonskasse og Den Norske Enkekasse. Styret skal til departementet gi særskilte beretninger om de forsikringstekniske oppgjør. Utdrag av disse beretninger tas inn i årsberetningen.

Riksrevisjonen har påpekt at det er et manglende samsvar mellom hva styret i Statens Pensjonskasse faktisk gjør og det ansvar som styret er pålagt etter loven. Departementet deler Riksrevisjonens syn. Styret leder reelt sett ikke Pensjonskassen i dag. Det er administrasjonen som utøver lederskapet og som ivaretar de aktuelle styrings- og rapporteringsoppgavene. Årsaken til at styret ikke utøver slik myndighet i dag skyldes en gradvis endring over lengre tid. Administrerende direktør er virksomhetsleder i økonomiregelverkets forstand, jfr. hovedinstruks for virksomhetsledelsen om økonomiforvaltningen i Statens Pensjonskasse. Styrets oppgaver i dag er av pensjonsfaglig art. Dets myndighet i slike saker fremgår av en rekke bestemmelser i lov om Statens Pensjonskasse.

Departementet foreslår at § 2 endres slik at dagens praksis stadfestes. Oppgavene som styret har etter andre og tredje ledd overføres til Statens Pensjonskasse. Forslaget har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser. Henvisningen til "Den Norske Enkekasse" i tredje ledd andre punktum er ikke lenger nødvendig. Ingen har i dag rettigheter i Den norske enkekasse, og departementet foreslår i punkt 8 at lov om den norske Enkekasse oppheves. Departementet foreslår derfor at § 2 tredje ledd, andre punktum oppheves. Departementet foreslår også en opprydning ved å oppheve siste punktum i § 2 tredje ledd. Denne del av bestemmelsen har i dag ikke noen betydning.

Forslag til ny § 2, andre ledd, første punktum:

Kassens styre består av administrerende direktør og to andre medlemmer som med personlige varamenn oppnevnes av Kongen.

Forslag til ny § 2, tredje ledd:

Pensjonskassen gir årlig en beretning om virksomheten i siste regnskapsår. Pensjonskassen skal til departementet gi særskilte beretninger om de forsikringstekniske oppgjør.

2.2 Medregning av tjenestetid i periode der embets- og tjenestemenn og politikere ilegges karantene før nytt arbeidsforhold starter

I St.meld. nr. 11 (2000-2001) og Innst. S. nr. 175 (2000-2001) ble det drøftet forslag til løsninger på problemer og uklare grensdragninger som kan oppstå i forholdet mellom embetsverk, departementenes politiske ledelse og andre samfunnsaktører. Slike problemer og uklarheter kan f. eks. oppstå ved overgang mellom politisk stilling og embetsstilling, og ved overgang fra en departementsstilling til stilling utenfor statsforvaltningen.

Departementet har utarbeidet retningslinjer for bruk av karantene ved overgang til ny stilling for både embetsverk og politikere (statsråder, statssekretærer og politiske rådgivere). Karantene forutsettes bare å få virkning i særlige tilfelle. Selve karanteneperioden kan maksimalt settes til seks måneder, regnet fra fratreden i stillingen.

For personer som er ilagt karantene etter fratreden fra stilling med rett til medlemskap i Statens Pensjonskasse, mener departementet at tiden med karantene bør medregnes som pensjonsgivende tjenestetid i Statens Pensjonskasse. Personene regnes som fratrudd fra stillingene som ga rett til medlemskap i Statens Pensjonskasse, og det må fastsettes en egen bestemmelse om medregning av karanteneperioden som pensjonsgivende tjenestetid. Det foreslås at lov om Statens Pensjonskasse § 20 gir anledning til slik medregning. Departementet har signalisert et slikt forslag i St.prp. nr. 52 (2004-2005) Pensjonar frå statskassa, og Stortinget hadde ikke da merknader til dette, jfr. Innst. S. nr. 215 (2004-2005).

I karanteneperioden ytes det godtgjørelse som tilsvarer lønnen vedkommende hadde ved fratreden, samt feriepenger. Vilkåret for å få godtgjørelse er at vedkommende får et bindende tilbud om jobb og ikke får innvilget fritak fra karanteneklausulen.

Godtgjørelse utbetales i perioden vedkommende er avskåret fra å tiltre ny stilling på grunn av karantenen. Arbeidsforholdet vil ikke bestå i karantenetiden, og godtgjørelsen skal ikke kompensere for andre ytelser enn lønn og feriepenger. Andre arbeidsinntekter i perioden vil komme til fradrag i godtgjørelsen. Ut fra administrative hensyn ses det likevel bort fra inntekter opp til 5000 kroner (regnet samlet for karanteneperioden).

Departementet foreslår at det er tidligere stillings pensjonsgrunnlag og stillingsstørrelse som medregnes.

Tidligere arbeidsgiver har ansvar for å underrette Statens Pensjonskasse om perioden som skal medregnes, og betale pensjonsinnskudd og arbeidsgiverandel for perioden etter lov om Statens Pensjonskasse §§ 17 og 18. I perioden som medregnes regnes personen som ordinært medlem av Statens Pensjonskasse. Reglene om oppsatt pensjonsrett¹ får således ikke anvendelse.

Departementet foreslår at § 20 første ledd gis en ny bokstav h:

Som tjenestetid regnes også den tid medlemmet:
h. er ilagt karantene før overgang til ny stilling.

2.3 Presisering av karensbestemmelse knyttet til uførepensjon og enke- / enkemannspensjon

I lov om Statens Pensjonskasse begrenses retten til uførepensjon og enke- / enkemannspensjon i tilfeller der en sykdom er kjent da retten til medlemskap inntreffer.

For uførepensjon fremgår det av § 27 tredje ledd følgende:

”Rett til uførepensjon inntreffer ikke når medlemmet selv forsettlig er skyld i at han er blitt udyktig til å utføre sin tjeneste, eller når udyktigheten inntreffer innen to år etter tilsettingen og skyldes en sykdom eller svakelighet som medlemmet led av da han ble tilsatt, og som det må antas at han da kjente til.

For etterlattepensjon fremgår det av § 33 tredje ledd følgende:

”Rett til enke- eller enkemannspensjon inntreffer ikke når medlemmet dør innen ett år etter at det fikk tilsetting med rett til medlemskap i Pensjonskassen eller etter at ekteskapet ble inngått, og dødsfallet skyldes sykdom som medlemmet led av ved tilsettingen eller vigselen, og som en av ektefellene må antas å ha kjent til.”

Departementet foreslår en presisering i bestemmelsene om hva som ligger i ”som medlemmet led av” og ”antas å ha kjent til”. Bakgrunnen er de mange klagesakene Statens Pensjonskasse mottar vedrørende bestemmelsene. Det foreslås å presisere at også symptomer på sykdommen er innbefattet.

Både Trygderetten og Lagmannsretten har stadfestet at også symptomer er tilstrekkelig i forhold til ”antas å ha kjent til”. Trygderetten sier i kjennelse av 2.8.2002 følgende:

---

¹ Opsatt pensjonsrett betyr at pensjonsretten inntreffer på et senere tidspunkt enn da medlemmet sluttet i den medlemsberettigede stillingen. Kravene til full opptjeningstid kan være høyere for oppsatt pensjonsrett enn for ordinær pensjonsrett.

”Det må mao. ikke nødvendigvis ha vært stilt noen diagnose. På den annen side forutsettes det at det er symptomer på den etterfølgende diagnostiserte sykdommen som har vært tilstedeværende, dvs. at det må være godtgjort at det hele tiden har dreid seg om den samme lidelsen.”

Karensbestemmelsen i § 27 tredje ledd kommer også til anvendelse når et medlem blir arbeidsufør innen to år etter at han eller hun har fått økt lønn eller stillingsstørrelse, og det kan godtgjøres at uførheten skyldes en sykdom eller svakelighet som vedkommende led av eller hadde symptomer på mens vedkommende ennå hadde den lavere lønn eller stillingsstørrelse. I slike tilfeller er det den lavere lønn eller stillingsstørrelse som legges til grunn for uførepensjonsberegningen. Mange av klagesakene gjelder nettopp dette forholdet.

Statens Pensjonskasse har anslått at i underkant av halvparten av sakene som behandles av Trygderetten gjelder saker der uførepensjon og etterlattepensjon er avslått på grunn av karensreglene i § 27 tredje ledd og § 33 tredje ledd. Forslaget til presisering av bestemmelsen er en stadfestelse av gjeldende rett. Endringen vil ikke ha økonomiske konsekvenser. Forslaget innebærer en administrativ gevinst ved at antall klagesaker forventes å bli redusert.

Departementet foreslår at § 27 tredje ledd endres til følgende:

”Rett til uførepensjon inntreer ikke når medlemmet selv forsettlig er skyld i at han er blitt udyktig til å utføre sin tjeneste, eller når udyktigheten inntreer innen to år etter tilsetningen og skyldes en sykdom eller svakelighet som medlemmet led av eller hadde symptomer på da han ble tilsatt, og som det må antas at han da kjente til.

For etterlattepensjon foreslås § 33 tredje ledd følgende:

”Rett til enke- eller enkemannspensjon inntreer ikke når medlemmet dør innen ett år etter at det fikk tilsetning med rett til medlemskap i Pensjonskassen eller etter at ekteskapet ble inngått, og dødsfallet skyldes sykdom som medlemmet led av eller hadde symptomer på ved tilsetningen eller vigselen, og som en av ektefellene må antas å ha kjent til.”

2.4 Uførepensjon og etterlønn

Uførepensjon fra Statens Pensjonskasse kan gis når medlemmet må fratre stillingen på grunn av sykdom eller skade. Etter lov om Statens Pensjonskasse § 28 tredje ledd kan uførepensjonen falle bort når det må antas at medlemmet kan skaffe seg annet passende arbeid: *”Uførepensjonen kan avkortes eller helt falle bort selv om medlemmet er udyktig til tjeneste i sin stilling, dersom han antas å kunne skaffe seg annet høvelig arbeid.”*

I enkelte tilfeller mottar uførepensjonister etterlønn. Etterlønn kan defineres som ”lønn for en periode etter opphør av arbeidsforhold” og omfatter etterlønn, sluttlønn,

sluttvederlag og lignende. Det har vært departementets oppfatning at det ikke er hjemmel i § 28 tredje ledd for å avkorte uførepensjonen i forhold til etterlønn. Dette gjelder både når etterlønnen utbetales i månedlige terminer og når den utbetales som et engangsbeløp.

I folketrygden begrenses retten til ytelse ved uførhet der det utbetales etterlønn. Etterlønnen regnes som pensjonsgivende inntekt og omfattes av inntekt som avkorter ytelsen. Mottakeren anses ikke å ha tapt hele sin evne til å utføre inntektsgivende arbeid dersom vedkommende i samme periode mottar pensjonsgivende inntekt.

Folketrygdloven § 12-7 andre ledd bestemmer hvordan vurderingen av nedgangen av inntektsevnen skal skje i forhold til tidsbegrenset uførestønad og uførepensjon:

”Ved vurderingen av hvor mye inntektsevnen er nedsatt (hvor høy uføregraden er) skal inntektsmulighetene i ethvert arbeid som vedkommende nå kan utføre, sammenlignes med de inntektsmulighetene som vedkommende hadde før sykdommen, skaden eller lytet oppstod. Når inntektsmulighetene vurderes, skal det legges vekt på alder, evner, utdanning, yrkesbakgrunn, arbeidsmuligheter på hjemstedet og arbeidsmuligheter på andre steder der det er rimelig at vedkommende tar arbeid. Det skal tas hensyn til all pensjonsgivende inntekt når inntektsevnen vurderes.”

Av siste punktum framgår at det skal tas hensyn til all pensjonsgivende inntekt når den reduserte inntektsevnen vurderes. Som pensjonsgivende inntekt regnes inntekt som nevnt i folketrygdloven § 3-15. Det er som hovedregel inntekt fra egen arbeidsinnsats, og størrelsen fastsettes av skattemyndighetene ved ligningen. I noen tilfeller vil hovedregelen om å ta hensyn til all pensjonsgivende inntekt gi urimelige og utilsiktede resultater. Det er derfor gjort unntak for visse typer pensjonsgivende inntekter i forskrift til § 12-7. For det første er erstatning for inntektstap ved erstatningsoppgjør etter skadeserstatningsloven § 3-1, yrkesskadeforsikringsloven § 13 eller pasientskadeloven § 4 første ledd unntatt. For det andre er opparbeidet inntekt som er etterslep fra helt avsluttet aktivitet omfattet av unntaket. Med opparbeidet inntekt som er etterslep fra helt avsluttet aktivitet menes inntekt som er opptjent mens medlemmet var i inntektsgivende aktivitet, men som av praktiske grunner først kommer til utbetaling eller beskatning på et senere tidspunkt når aktiviteten er avsluttet.

Etterlønn omfattes ikke av unntaksregelen, da dette anses som kompensasjon for inntektstap i fremtiden. Slik utbetaling er pensjonsgivende inntekt og inngår i uføregradsfastsettelsen. Det inngås stadig nye typer avtaler på dette området, og relativt like ordninger gis ulike navn, som etterlønn, sluttlønn, sluttvederlag osv. Det avgjørende er ikke hva ordningen kalles, men hva den innebærer.

Departementet legger til grunn at på samme måte som ytelsene i folketrygden reduseres i forhold til etterlønn, bør også uførepensjon fra Statens Pensjonskasse reduseres tilsvarende. Etterlønn brukes som begrep i folketrygden, og departementet

foreslår at det samme ordet benyttes i lov om Statens Pensjonskasse. Etterlønn inkluderer som for folketrygden sluttlønn, sluttvederlag osv. Departementet foreslår at det gjøres et tillegg i § 28 tredje ledd ved et nytt andre punktum.

"Det samme gjelder for periode medlemmet gis etterlønn."

2.5 Likebehandling av enker og enkemenn

2.5.1 Bakgrunn

EFTAs klageorgan Efta Surveillance Authority (ESA) har hatt en klagesak til behandling som gjelder Statens Pensjonskasses regelverk om enke- og enkemannspensjon og forholdet til EUs likestillingsdirektiv (rådsdirektiv 86/378 EØF av 24.7.1986 om gjennomføring av prinsippet om lik behandling av menn og kvinner i yrkesbaserte trygdeordninger). Saken er behandlet av EFTA-domstolen 30.10.2007. Domstolen konkluderte med at lov om Statens Pensjonskasses § 34 første ledd andre punktum er i strid med likestillingsdirektivet og artikkel 69 i EØS-avtalen. Dommen krever at det gjennomføres likestilling for kvinner og menn for den del av pensjonsgivende tjenestetid som er opptjent etter 1.1.1994, dvs. det tidspunktet da EØS-avtalen fikk virkning for Norge.

Bakgrunnen for forskjellsbehandlingen av kvinner og menn var en endring av reglene om enke- og enkemannspensjon i lov om Statens Pensjonskasse fra 1.10.1976. Enkemenn fikk fra da av ubetinget rett til pensjon, også i tilfeller hvor de ikke var forsørget av kvinnen. Det ble samtidig innført regler om reduksjon av enke- og enkemannspensjonene når gjenlevende hadde inntekt fra arbeid eller hadde alders- eller uførepensjon. Reglene om inntektsprøving ble ikke gjort gjeldende for kvinner som er gift med menn som ble medlem i pensjonsordningen før 1.10.1976. Disse fikk videreført en rett til enkepensjon hvor pensjonen ikke reduseres i forhold til arbeidsinntekt og egen alders- eller uførepensjon. De aktuelle kvinnene er også omfattet av særlige regler for samordning av tjenstepensjonen med pensjon fra folketrygden. De særlige reglene i lov om Statens Pensjonskasse og samordningsloven (nedenfor omtalt som særordningen) er altså i strid med EØS-avtalen.

En likestilling kan gjennomføres på flere måter. Enten kan

- a) særordningen for kvinnene oppheves, eller så kan
- b) tilsvarende gruppe menn omfattes av ordningen (menn som er gift med kvinner med medlemskap i Statens Pensjonskasse før 1.10.1976).
- c) En mellomting mellom alternativene i bokstav a) og b) er også en mulighet.

EFTA-domstolen krever at likestillingen må gjelde den del av tjenestetiden som er tjent opp etter 1.1.1994. I punktene 2.5.2 -2.5.6 gis det en orientering om dagens regler i lov om Statens Pensjonskasse og samordningsloven, og hva den problematiske forskjellsbehandlingen består i. I punkt 2.5.7 beskrives nærmere det EØS-rettslige regelverket. I punkt 2.5.8 redegjøres det nærmere for departementets forslag.

2.5.2 Dagens regler for enke- og enkemannspensjon fra Statens Pensjonskasse

Retten til etterlattepensjon følger av kapittel 7 i lov om Statens Pensjonskasse. Fra 1.1.2001 ble det innført en ny beregningsmåte for etterlattepensjon. Enke- og enkepensjon etter de nye reglene er 9 % av pensjonsgrunnlaget ved full pensjonsgivende tjenestetid (nettoberegnet etterlattepensjon). Denne pensjonen samordnes ikke med folketrygdens ytelser.

Noen grupper er unntatt fra reglene om nettoberegnet etterlattepensjon. Det gjelder for det første kvinner som er gift med menn med medlemskap før 1.10.1976. For det andre unntas de som er født før 1.7.1950 og avdøde ektefelle var medlem i Pensjonskassen før 1.7.2000. De som er unntatt får etterlattepensjon beregnet som 39,6 % av pensjonsgrunnlaget til avdøde ved full pensjonsgivende tjenestetid (bruttoberegnet etterlattepensjon). Pensjonsprosenten på 39,6 % fremkommer ved at den etterlatte får 60 % av alderspensjonen avdøde hadde eller ville ha fått dersom hun/han sto i stilling fram til aldersgrensen. Full alderspensjon er 66 % av pensjonsgrunnlaget. Bruttoberegnet etterlattepensjonen samordnes med folketrygdens ytelser.

Det er reglene om bruttoberegnet enke- og enkemannspensjon som medfører brudd på EØS-avtalen.

2.5.3 Inntektsprøving av enke- og enkemannspensjon

I punktet her gis en beskrivelse av reglene for avkorting av pensjonen i forhold til gjenlevendes arbeidsinntekt og/eller alders- eller uførepensjon. Dersom gjenlevende ektefelle har eller forventes å få arbeidsinntekt som overstiger halvparten av grunnbeløpet i folketrygden (G), skal pensjonen reduseres med 40 % av den overskytende inntekt. Når gjenlevende har egen alders- eller uførepensjon begrenses samlet pensjon til 60 % av summen av den etterlattes egenopptjente pensjon og pensjonen avdøde ville hatt rett til som alderspensjonist eller uførepensjonist med full uføregrad.

Dersom gjenlevende både har arbeidsinntekt og alders- eller uførepensjon, skal etterlattepensjonen først reduseres pga. egen alders- eller uførepensjon, deretter for arbeidsinntekt, jfr. lov om Statens Pensjonskasse § 34 tredje ledd tredje punktum.

Eksempel på inntektsprøving:

- Enke- og enkemannspensjon før inntektsprøving og samordning:
 $374\,300 \times 66 \% \times 60 \% \times 30/30 = 148\,223$
- Reduksjon pga. alders- eller uførepensjon. Samlet pensjon utgjør maks 60 % av summen av egenpensjon og avdødes beregnede alderspensjon. Egen tjenestepensjon her: kr 150 000

Avdødes alderspensjon $374\,300 \times 66\% \times 30/30$		247 038
Egen tjenestepensjon	+	150 000
Sum	=	397 038

Begrensning, maks pensjon: $397\,038 \times 60\%$		238 223
Egen alders- eller uførepensjon	-	150 000
Etterlattepensjon	=	88 223

- Reduksjon pga inntekt. Etterlattepensjon reduseres ved inntekt over 1/2 G. Pensjonen reduseres med 40 % av overstigende inntekt. Inntekt her: kr 150 000.

Redusert etterlattepensjon ift. egen alders- eller uførepensjon		88 223
Reduksjon i pensjon: $(150\,000 - 35\,128) \times 40\%$	-	45 949
Pensjon før samordning med folketrygdens ytelse	=	42 274

Kvinner som er enker etter menn med medlemskap før 1.10.1976 er ikke omfattet av reglene som reduserer etterlattepensjonen ved arbeidsinntekt og egen alders- eller uførepensjon. I eksemplet over vil disse få kr 148 223 i etterlattepensjon før den samordnes med folketrygdens etterlattepensjon. Dette er en forskjellsbehandling mellom kvinner og menn som er uakseptabel etter EØS-avtalen.

2.5.4 Samordning av etterlattepensjon fra folketrygden og Statens Pensjonskasse

Enker etter menn med medlemskap før 1.10.1976 er også omfattet av særlige regler for samordning av tjenestepensjon og etterlattepensjon fra folketrygden etter samordningsloven. ESA har tatt opp dette som en særskilt sak. ESA har foreløpig ment at også disse reglene synes å være i strid med EØS-regelverket. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ment at den naturlige løsningen for samordningsloven er å følge det som velges for lov om Statens Pensjonskasse. Nedenfor gis en beskrivelse av regelverket i samordningsloven. Teksten er hentet fra NOU 1995: 29 Samordning av pensjons- og trygdeytelser pkt 9.2.3.4.

"Samordning av enke- og enkemannspensjon fra Statens Pensjonskasse med pensjon fra folketrygden - parallellitetsregelen og fridelsregelen –

Når to personer er «gift»² med hverandre og en av dem dør, blir tilleggspensjonen til den gjenlevende ektefellen beregnet på en spesiell måte, se folketrygdloven § 3-23 andre ledd. Etter denne bestemmelsen får den gjenlevende en tilleggspensjon som svarer til 55 prosent av summen av de tilleggspensjonene som den gjenlevende og den avdøde har tjent opp.

² Utrykket gift er satt i anførselstegn fordi problemstillingen ikke gjelder bare for gifte personer. Den er aktuell også for visse grupper samboerpar (folketrygdloven § 18-15) og registrerte partnere (lov 30. april 1993 nr. 40).

Tilleggspensjonen til den gjenlevende skal likevel ikke være mindre enn vedkommendes egenopptjente tilleggspensjon. For at den gjenlevende skal få utbetalt en tilleggspensjon som svarer til 55 prosent av summen av de tilleggspensjonene som den gjenlevende og den avdøde har tjent opp, må tilleggspensjonen til den gjenlevende stå i et bestemt forhold til tilleggspensjonen til den avdøde. Der dette er tilfelle, nyter den gjenlevende i en viss grad godt av tilleggspensjonsopptjeningen til den avdøde. I disse tilfellene kan man derfor si at den tilleggspensjonen som den gjenlevende får utbetalt, er tjent opp av både den gjenlevende og den avdøde.

Fram til 1989 ble det samordnet med den tilleggspensjonen som den gjenlevende fikk utbetalt fra folketrygden. Det ble ikke tatt hensyn til hvem av ektefellene som hadde tjent opp tilleggspensjonen. I 1989 ble dette forholdet endret. Stortinget mente at tilleggspensjon som var tjent opp av ektefellen til medlemmet i tjenstepensjonsordningen, skulle holdes utenfor samordning, og ved lov 16. juni 1989 nr. 89 fikk samordningsloven § 23 nr. 2 et nytt andre ledd som lyder slik:

«Er tilleggspensjonen fra folketrygden tjent opp av to personer som er gift med hverandre, jf folketrygdloven §§ 12-15 og 19-7, skal fradraget i gjenlevendes tjenstepensjon være 55 prosent av avdødes egenopptjente tilleggspensjon, dersom det er avdøde som har tjent opp tjenstepensjonen. Dersom det er gjenlevende som har tjent opp tjenstepensjonen, skal fradraget være begrenset til gjenlevendes egenopptjente tilleggspensjon. Har medlemmet i tjenstepensjonsordningen ikke tjent opp rett til tilleggspensjon, gjøres ikke noe fradrag. ... [Fiktivfordelsregelen] gjelder tilsvarende.»

Denne bestemmelsen kalles ofte **parallellitetsregelen**. Tanken bak bestemmelsen er nemlig at det i størst mulig grad skal være parallellitet mellom den ytelsen som blir utbetalt fra tjenstepensjonsordningen, og det samordningsfradraget som blir gjort for tilleggspensjonen. Dette kan illustreres slik:

Et medlem i en offentlig tjenstepensjonsordning tjener opp to pensjoner: En alders- og uførepensjon til fordel for seg selv og en enke- eller enkemannspensjon til fordel for sin ektefelle. Parallelt med opptjeningen i tjenstepensjonsordningen tjener medlemmet opp tilsvarende tilleggspensjonsrettigheter i folketrygden. For sitt eget vedkommende gjelder dette retten til alders- eller uførepensjon (tilleggspensjon). Til fordel for sin ektefelle tjener medlemmet opp en enke- eller enkemannspensjon (tilleggspensjon) som svarer til 55 prosent av den tilleggspensjonen som vedkommende tjener opp til fordel for seg selv. Uansett om ektefellen til medlemmet har tjent opp egen tilleggspensjon eller ikke, er ektefellen sikret en tilleggspensjon som svarer til 55 prosent av den tilleggspensjonen som medlemmet har tjent opp.

Når pensjonen fra tjenstepensjonsordningen er en alders- eller uførepensjon (i disse tilfellene er det den gjenlevende ektefellen som har vært medlem i tjenstepensjonsordningen), innebærer parallellitetsregelen at samordningsfradraget for tilleggspensjonen må svare til (100 prosent av) den tilleggspensjonen som medlemmet har tjent opp. I dette tilfellet er det parallell opptjening i tjenstepensjonsordningen og i folketrygden ved at pensjonsrettighetene blir tjent opp samtidig og skal dekke samme formål. Denne bestemmelsen finnes i samordningsloven § 23 nr. 2 andre ledd andre setning.

I de tilfellene der tjenstepensjonen er en enke- eller enkemannspensjon (i disse tilfellene er det den avdøde ektefellen som har vært medlem i tjenstepensjonsordningen), innebærer

parallellitetsregelen at samordningsfradraget for tilleggspensjonen må svare til den tilleggspensjonen som medlemmet har tjent opp til fordel for sin ektefelle (55 prosent av sin egenopptjente tilleggspensjon). Også i forhold til sikringen av ektefellen foreligger det parallell opptjening i tjenestepensjonsordningen og i folketrygden ved at pensjonsrettighetene blir tjent opp samtidig og skal dekke samme formål. Denne bestemmelsen finnes i samordningsloven § 23 nr. 2 andre ledd første setning.

Etter en tid fant Stortinget at parallellitetsregelen ikke gav de ønskede samordningsresultater i de tilfellene der pensjonen fra tjenestepensjonsordningen var en ikke-erhvervsprøvd enkepensjon. Ved lov 5. juni 1992 nr. 53 ble det derfor gitt en ny bestemmelse om hvordan disse pensjonene skulle samordnes med tilleggspensjonene fra folketrygden. Den nye bestemmelsen ble tatt inn i samordningsloven § 23 nr. 2 som et nytt fjerde ledd, og lyder slik:

«Ved samordning av enkepensjon fra tjenestepensjonsordning hvor det ikke skal foretas reduksjon på grunn av enkens egen ervervsinntekt, skal den tilleggspensjon fra folketrygden som enken har opptjent i sin helhet betraktes som en fridel og holdes utenfor samordningen. Departementet fastsetter nærmere forskrifter for slikt samordningsfritak.»

Med hjemmel i denne bestemmelsen har Sosial- og helsedepartementet bestemt følgende:

«Fullt fradrag for tilleggspensjon fra folketrygden settes lik differansen mellom:

- a) en antatt tilleggspensjon fra folketrygden, fastsatt til 55 pst av summen av de tilleggspensjoner hver av ektefellene har opptjent, der poengtallet for den avdøde er fastsatt i henhold til ... [fiktiofordelsregelen], og*
- b) den tilleggspensjon enken har opptjent.*

Når tilleggspensjonen fastsatt under b) er større eller lik tilleggspensjonen under a), gjøres ikke fradrag.»

*Denne bestemmelsen kalles ofte **fridelsregelen**. Grunnen er at i den tilleggspensjonen som enken får utbetalt fra folketrygden, skal man trekke ut et beløp som svarer til enkens egenopptjente tilleggspensjon, og samordne med det som eventuelt er igjen. Enkens egenopptjente tilleggspensjon blir med andre ord betraktet som en fridel som skal holdes utenfor samordningen.*

Dette har ført til at samordningsfradraget for tilleggspensjonen fra folketrygden skal begrenses på tre forskjellige måter når denne pensjonen helt eller delvis er tjent opp av ektefellen til medlemmet i tjenestepensjonsordningen. Begrensningen er avhengig av hva slags ytelse som kommer til utbetaling fra tjenestepensjonsordningen, og kan oppsummeres slik (utheving foretatt her):

- 1. Når tjenestepensjonen er en alders- eller uførepensjon, skal samordningsfradraget for tilleggspensjonen begrenses til 100 prosent av den tilleggspensjonen som den gjenlevende har tjent opp (samordningsloven § 23 nr. 2 andre ledd andre setning).*
- 2. Når tjenestepensjonen er en **erhvervsprøvd enkepensjon** eller en **enkemannspensjon**, skal samordningsfradraget for tilleggspensjonen begrenses til 55 prosent av den tilleggspensjonen som den avdøde har tjent opp (samordningsloven § 23 nr. 2 andre ledd første setning).*

3. *Når tjenstepensjonen er en ikke-erhvervsprøvd enkepensjon, skal samordningsfradraget for tilleggspensjonen begrenses til den eventuelle differansen mellom den tilleggspensjonen som blir utbetalt, og den tilleggspensjonen som den gjenlevende selv har tjent opp (samordningsloven § 23 nr. 2 fjerde ledd).*

Felles for de tre begrensningsreglene er at man skal benytte medlemmets fiktive tilleggspensjon dersom denne pensjonen er lavere enn den tilleggspensjonen som medlemmet har tjent opp i folketrygden.”

2.5.5 Oppsummering av pensjonsberegningen for de enkelte gruppene

a. **Brutto enke-/enkemannspensjon dersom gjenlevende ektefelle er født før 1.7.1950 og avdøde ble medlem før 1.7.2000**

Pensjonsberegning etter lov om Statens Pensjonskasse §§ 34, 35 og 36.

- avdødes pensjonsgrunnlag*66%*60%*tj.tid/30
- 60%-begrensning: Reduksjon pga. alders- eller uførepensjon. Samlet pensjon utgjør maks 60 % av summen av egenpensjon og avdødes beregnede alderspensjon. Avkortingene skjer i enke-/ enkemannspensjonen
- inntektsprøving: fradrag i enke-/ enkemannspensjonen for 40% av arbeidsinntekt over 1/2 G
- samordningsfradraget for folketrygdens tilleggspensjon: 55% av avdødes opptjening

b. **Brutto enkepensjon etter medlem fra før 1.10.1976**

Pensjonsberegning etter lov om Statens Pensjonskasse § 34.

- avdødes pensjonsgrunnlag*66%*60%*tj.tid/30
- ingen 60%-begrensning
- ingen inntektsprøving
- samordningsfradraget for folketrygdens tilleggspensjon: (55% av egenopptjent tilleggspensjon+55% av avdødes opptjening) minus 100% egenopptjent

c. **Netto enke-/enkemannspensjon dersom gjenlevende ektefelle er født etter 1.7.1950 eller avdøde ble medlem etter 1.7.2000**

Pensjonsberegning etter lov om Statens Pensjonskasse § 33.

- avdødes pensjonsgrunnlag*9%*tj.tid/30
- ingen 60% - begrensning
- ingen inntektsprøving
- ingen samordning med folketrygdens ytelser
- innført for dødsfall etter 1.1.2001

2.5.6 Eksempel på beregning av enke- og enkemannspensjon

Nedenfor følger et eksempel som viser forskjellen i etterlattepensjonen for dem som omfattes av overgangsordningen fra 1976 (særordningen) og dem som er omfattet av

de ordinære beregningsreglene. Eksempelet viser at de som både har egenopptjent pensjon i folketrygden og tjenestepensjonsordningen, og eventuelt har egen arbeidsinntekt, kommer bedre ut med særordningen enn de som ikke har slik opptjening og inntekt.

Anna er 52 år gammel (f 1956) og skal ha enkepensjon etter Gustav (f 1946). Hun har en årlig arbeidsinntekt på kr 290 000 og har ingen egen pensjon.

Pensjon beregnet etter særordningen:

Sum pensjoner pr. måned (SPK 6 917 + folketrygd 5 300)	12 217
Sum pensjoner og inntekt pr. måned (12 217 + 24 200)	36 417
	Pr år: 437 004

Pensjon etter ordinær pensjonsberegning (enkepensjonen fra Statens Pensjonskasse blir redusert med 40 prosent av arbeidsinntekt over $\frac{1}{2}$ G, før den samordnes med inntektsreduisert enkepensjonen fra folketrygden):

Sum pensjoner pr. måned (SPK 0 + folketrygd 5 300)	5 300
Sum pensjoner og inntekt pr. måned (5 300 + 24 200)	29 500
	Pr år: 354 000

Dersom hun ikke hadde hatt egen arbeidsinntekt og heller ikke egen pensjon, ville ikke pensjonene, i utgangspunktet, blitt redusert, bare samordnet. Det hadde da ikke hatt noe å si om hun var omfattet av særordningen eller ikke. Pensjonen ville med dette som forutsetning blitt:

Sum pensjoner pr. måned (SPK 1 429 + folketrygd 13 796)	15 225
Sum pensjoner og inntekt pr. måned (15 225 + 0)	15 225
	Pr år: 182 700

Siden hun er yngre enn 55 år, er det forventet at hun har en arbeidsinntekt på minst 2 G. Med mindre det er urimelig, vil det skje en reduksjon ut fra denne forventede inntekten, selv om hun faktisk har inntekten eller ikke, jfr. folketrygdloven § 17-8. Bestemmelsen har ikke noe å si dersom pensjonen beregnes etter særordningen:

Sum pensjoner pr. måned (SPK 3 698 + folketrygd 10 283)	13 981
Sum pensjoner og inntekt pr. måned (13 981 + 0)	13 981
	Pr år: 167 772

Dersom pensjonen beregnes etter ordinære regler utgjør pensjonen dette:

Sum pensjoner pr. måned (SPK 185 + folketrygd 10 283)	10 468
Sum pensjoner og inntekt pr. måned (10 468 + 0)	10 468
	Pr år: 125 616

Ved 67 år får Anna alderspensjon i folketrygden ut fra avdøde sin tilleggspensjon og hennes egen tilleggspensjon. Samordningen viser at hun med særordningen kommer bedre ut, men ikke mye, i enkepensjon fra SPK. Med vanlig enkepensjonsberegning får

hun utbetalt det samme i netto enkepensjon som før hun ble 67 år.

Med særordning:

Sum pensjoner pr. måned (SPK 2 169 + folketrygd 14 883)	17 052
	Pr år: 204 624

Uten særordning:

Sum pensjoner pr. måned (SPK 1 429 + folketrygd 14 883)	16 312
	Pr år: 195 744

2.5.7 EØS-avtalen med tilhørende direktiver

Prinsippet om lik avlønning av kvinner og menn fremgår av EØS-avtalen artikkel 69. Bestemmelsen svarer til EF-traktaten artikkel 119. Av bestemmelsen fremgår det at avtalepartene skal gjennomføre prinsippet om lik lønn til kvinnelige og mannlige arbeidstakere for samme arbeid.

Artikkel 69 utfylles av rådsdirektiv 86/378/EØF av 24.7.1986 om gjennomføring av prinsippet om lik behandling av menn og kvinner i yrkesbaserte trygdeordninger. Direktivet er inntatt i EØS-avtalens vedlegg XVIII pkt. 20. Direktivet ble endret 20.12.1996 ved rådsdirektiv 96/97/EØF. I endringsdirektivet fremgår det at både offentlige og private kollektive tjenestepensjonsordninger skal likebehandle kvinner og menn, i overensstemmelse med EF-domstolens fortolkning av art. 119 i Barber-saken (jfr. C-262/88). EF-domstolen fastslo 17.5.1990 at alle former for ytelser fra arbeidsgiver til arbeidstaker under yrkesbaserte trygdeordninger er å anse som lønn i henhold til Romatraktatens art 119. Endringsdirektivet (rådsdirektiv 96/97) ble gitt tilbakevirkende kraft på følgende måte (art. 2):

"1. Ethvert tiltak til gjennomføring av dette direktiv som angår arbeidstakere, skal omfatte alle ytelser utledet av ansettelsestid etter 17. mai 1990 og får tilbakevirkende kraft til nevnte dato, uten at dette berører arbeidstakere eller personer som avleder rettigheter fra dem, som før nevnte dato har anlagt søksmål eller framsatt en tilsvarende klage etter nasjonal lovgivning. I så fall skal gjennomføringstiltakene ha tilbakevirkende kraft til 8. april 1976 og omfatte alle ytelser utledet av ansettelsestid etter denne dato. For de medlemsstater som har tiltrådt Fellesskapet etter 8. april 1976, skal denne dato erstattes med den dato da traktatens artikkel 119 trådte i kraft på deres territorium.

...

3. For de medlemsstater som har tiltrådt Fellesskapet etter 17. mai 1990, og som 1. januar 1994 var part i avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, endres datoen 17. mai 1990 i nr. 1 og 2 til 1. januar 1994.

På bakgrunn av den siterte bestemmelse har EFTA-domstolen fastslått at virkningstidspunktet for direktivets anvendelse for Norge er 1.1.1994.

2.5.8 Departementets forslag

Departementet har i brev til ESA akseptert at reglene som forskjellsbehandler kvinner og menn må endres. Dette gjelder selv om særordningen for kvinnene er en overgangsordning. EØS-regelverket krever en likestilling for den del av tjenestetiden som er opptjent etter EØS-avtalens ikrafttredelse. Den ene måten å oppnå likestilling på er å omfatte enkemenn i særordningen som i dag bare gjelder kvinner. En annen måte er å la kvinnene som er omfattet av særordning istedenfor være omfattet av de ordinære reglene. Departementet foreslår en blanding av disse to alternativene.

Det er flere forhold som taler i mot å omfatte enkemenn i særordningen som har vært gjeldende for kvinner. For det første vil det gi økte pensjonsutbetalinger til en gruppe som ikke har ventet eller blitt lovet en slik forbedret pensjonsrett. Særordningen er et avviklingsregelverk, og det å omfatte også menn i ordningen innebærer en tilfeldig pensjonsmessig gevinst som verken de eller noen andre kunne forvente skulle gjelde dem. For det andre vil en slik utvidelse være å gå motsatt vei av hva som ble bestemt i 1976. Særordningen for kvinnene er historisk betinget og gjenspeiler en tid hvor etterlatte enker var hjemmeværende.

På bakgrunn av dette generelle synet, har departementet sett på i hvilken grad det kan gjøres innstramning for ulike grupper kvinner som omfattes av særordningen fra 1976. Ved å ikke omfattes av særordningen, vil enkepensjonen beregnes etter de ordinære regler, dvs. bli redusert i forhold til gjenlevendes egen arbeidsinntekt og pensjon, og samordnet med folketrygdens pensjon etter ordinære samordningsregler. Endringen kan enten gjelde for den del av tjenestetiden som er opptjent etter 1.1.1994 eller for hele tjenestetiden. For å begrense kompleksiteten mener departementet at opphevelsen bør gjelde for hele tjenestetiden.

En slik endring må ses i sammenheng med Grunnloven § 97. Bestemmelsen gir et visst vern mot at lovgiver griper inn i bestående rettsforhold med virkning framover i tid. Sentrale momenter i vurderingen av om endringen står seg i forhold til Grunnloven § 97 er for det første grunnlaget for forventningene om pensjonsutbetaling. Som en del av dette er det å bemerke at ytelsene fra Statens Pensjonskasse har en avtalerettslig forankring i arbeidsavtalen. For det andre er inngrepets omfang og nærmere virkning av betydning. Her vil de økonomiske konsekvensene være et sentralt moment. Dette vil variere fra person til person. Vi viser i den forbindelse til eksemplet nevnt i avsnitt 2.5.6 ovenfor. Det er av betydning at inntektsprøving ikke berører kjernen med hensyn til opptjening av pensjonsrettigheter. Videre er enkepensjon ikke lenger eneste inntekt for de fleste enker. Det tredje hensynet som kan nevnes i grunnlovsvurderingen er formålet med endringen. Det innebærer en vurdering av lovgivers behov for å omdisponere tilgjengelige ressurser i tråd med samfunnsutviklingen og endrete demografiske forhold. Her kommer det inn at kvinner i dag neppe på generelt grunnlag kan sies å ha det samme behov for pensjonsrettigheter etter sin ektefelle som tidligere generasjoners kvinner.

Ved vurdering av inngrepets omfang må det ses hen til at de aktuelle kvinnene uansett vil være sikret en viss minimumspensjon. Et av de sentrale hensyn bak ordningen med ektefellepensjon - å sikre enken en minimumsinntekt når ektefellen faller fra - vil ivaretas også dersom særordningen innskrenkes. Kvinnene vil omfattes av de ordinære reglene for beregning av etterlattepensjon.

Et av momentene i grunnlovsvurderingen er om inngrepet rammer "plutselig". Jo lengre tid de som rammes av et inngrep har til å omstille seg før endringen får rettslig eller økonomisk betydning for dem, i desto mindre grad vil den aktuelle endringen fremstå som "klart urimelig eller urettferdig".

Departementet har vurdert om følgende grupper kvinner kan omfattes av ordinære regler for beregning av etterlattepensjon og ikke etter særordningen:

- a. Enker som i dag har en etterlattepensjon etter særordningen.
- b. Kvinner som er gift med menn med medlemskap før 1.10.1976, men som ikke er enker.
- c. Kvinner som ikke er gift med menn med medlemskap før 1.10.1976, men som omfattes av særordningen dersom de gifter seg med slike menn og mennene senere dør.

Overfor gruppe a er det departementets oppfatning at beregningsmåten ikke bør endres. Enkene har en forventning om utbetaling av etterlattepensjonen de mottar i dag, og de har innrettet seg på å få en slik pensjon. Departementet foreslår derfor at det ikke gjøres endring i retten til enkepensjon etter særordningen for dem som allerede mottar slik enkepensjon i dag.

Ved å la kvinner som i dag er enker etter menn med medlemskap før 1.10.1976 fortsatt være omfattet av overgangsordningen, må tilsvarende gruppe enkemenn også omfattes av særordningen. Departementet foreslår å begrense utvidelsen til tjenestetid opptjent etter 1.1.1994 slik kravet fra EFTA-domstolen er. Det medfører at de som er blitt enkemenn etter 1.1.1994, og som var gift med en kvinne med medlemskap før 1.10.1976, får enkemannspensjonen beregnet etter reglene i overgangsordningen for den del av tjenestetiden som er opptjent etter 1.1.1994. I den grad tjenestetid fra dødsfallet til aldersgrensen teller med i pensjonsberegningen (gjelder dersom avdøde sto i stilling eller mottok uførepensjon på tidspunktet for dødsfallet), vil denne tiden regnes med som tjenestetid opptjent etter 1994.

Kvinner i gruppe b vil ikke ha samme forventning om å få utbetalt pensjon etter særordningen som de som får slik enkepensjon i dag. Kvinnene mottar ikke pensjon og vil inntil en viss alder kunne tilpasse seg de nye reglene.

Endringene i arbeidslivet gjør at forutsetningene som lå til grunn da reglene om enkepensjon ble gitt ikke er de samme i dag. Enkepensjoner er som oftest ikke lenger

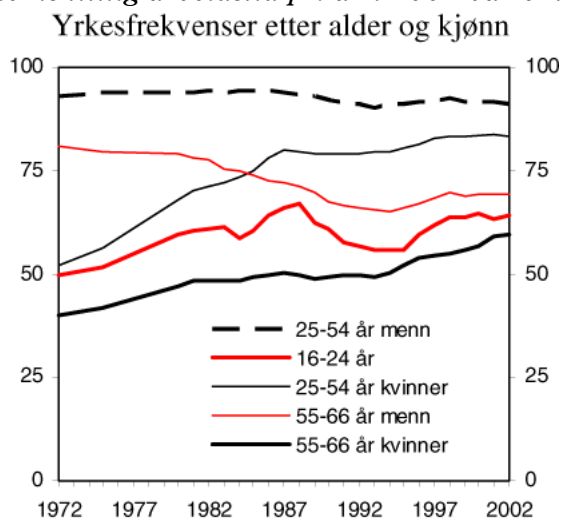
eneste framtidige inntekt for dem som blir enker. Det å la pensjonen bli redusert i forhold til enken sin egen inntekt er et avgrenset tap av en rett som er avledet fra ektemannen. En innskrenking slik at denne gruppen ikke lenger omfattes av særordningen, medfører at enkepensjonen blir tilpasset det normale ytelsesnivået. Etter departementets syn kan en innskrenking skje i forhold til kvinner i gruppe b, men det bør gjøres et unntak for kvinner over en visse alder.

Etter departementets syn kan grensen settes til tilfeller der kvinnen er over og under 55 år. Virkningen er at kvinner over 55 år i gruppe b fortsatt omfattes av særordningen, mens kvinner under 55 år omfattes av de ordinære reglene for beregning av etterlattepensjon. Ved fastsettelsen av grensen på 55 år er det tatt hensyn til at kvinner har hatt en stadig høyere yrkesdeltakelse. Det er i de senere år at kvinner har jobbet fulltid og hatt sin egen økonomi, og ikke innrettet seg på en avledet rett til enkepensjon om mannen dør. Ved å sette grensen på 55 år, er det mulig å kunne tilpasse seg endringen.

I NOU 2004: 1 pkt 3.4 gis en oversikt over utviklingen av arbeidsstyrken i Norge:

”Etter 1970 har antall sysselsatte økt sterkt, hovedsakelig som følge av økt sysselsetting blant kvinner. Antall arbeidstimer har imidlertid holdt seg mer stabilt som følge av at antall timer pr sysselsatt har blitt redusert, jf. figur 3.8.

Gjennomsnittlig arbeidstid pr. år i 2002 var om lag 1 350 timer.

Figur 3.9 Yrkesfrekvenser etter alder og kjønn

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.9 viser yrkesfrekvenser etter alder og kjønn i perioden 1972 – 2002. Figuren viser at yrkesfrekvensene, dvs. andelen av befolkningen som er yrkesaktiv, har vist betydelige endringer i de siste 30 årene. De viktigste endringene er:

- Økt yrkesdeltakelse blant kvinner slik at yrkesdeltakelsen nærmer seg nivået for menn.
- Nedgang i yrkesfrekvensen for eldre menn, særlig som følge av økt uførepensjonering, men også i noen grad som følge av ordningen med avtalefestet pensjon.

- *Til tross for at stadig flere tar utdanning har yrkesdeltakingen blant ungdom økt i perioden sett under ett, selv om tallene her har vist store svingninger. Utviklingen må ses i sammenheng med at flere kombinerer utdanning og deltidsarbeid.”*

Forslaget tar altså hensyn til kvinnens alder. Dette var et sentralt element da nye regler om etterlattepensjon ble innført i 2001. (De som ble enker eller enkemenn etter 2001, og som er født etter 1.7.1950, får etterlattepensjonen beregnet som 9 % av pensjonsgrunnlaget uten at pensjonen samordnes med pensjonen fra folketrygden.) Et ytterligere hensyn for å legge vekt på kvinnens alder er at det er hun som ektefelle som er begunstiget, og som bør ha mulighet til å sikre sin egen fremtidige inntekt gjennom arbeidsinntekt med tilhørende pensjonsopptjening og sparing. En økende oppfatning i samfunnet har vært at folk skal kunne forsørge seg selv, eller være dekket av individbaserte ordninger.

Ved å la kvinner som er over 55 år og gift med menn med medlemskap før 1.10.1976 fortsatt være omfattet av særordningen, må tilsvarende gruppe menn også omfattes av særordningen. Departementet foreslår å begrense utvidelsen til tjenestetid opptjent etter 1.1.1994 slik kravet fra EFTA-domstolen er.

Departementet legger til grunn at kvinner i gruppe c har et svakt grunnlag for forventningen om en framtidig rett til enkepensjon etter særordningen. Departementet foreslår at muligheten til å omfattes av særordningen ved å gifte seg med en mann med medlemskap før 1.10.1976 oppheves.

Departementet foreslår at lov om Statens Pensjonskasse § 34 endres til å lyde slik:

Når den gjenlevende ektefellen er født før 1. juli 1950, og den avdøde ble medlem i Pensjonskassen første gang før 1. juli 2000, ytes det enke- og enkemannspensjon etter denne bestemmelsen. *Det samme gjelder når gjenlevende ektefelle er født før 1. x 1954, og den avdøde ble medlem av Pensjonskassen første gang før 1. oktober 1976, og ekteskapet ble inngått før 1.x 2009.*

Full årlig enke- eller enkemannspensjon skal utgjøre 39,6 prosent av det pensjonsgrunnlaget som det avdøde medlemmet hadde (bruttopenisjon). Bestemmelsene i § 33 andre til femte ledd gjelder tilsvarende.

Pensjonen reduseres etter §§ 35 og 36 nedenfor. *Dette gjelder likevel ikke for pensjon til enke etter mannlig medlem omfattet av første ledd andre punktum. Det gjelder heller ikke for annen gjenlevende ektefelle etter første ledd andre punktum for tjenestetid opptjent etter 1. januar 1994.* Dersom begge reduksjonsbestemmelsene skal anvendes, reduseres pensjonen først etter § 35.

Departementet gir forskrift med nærmere bestemmelser om fastsetting av enke- eller enkemannspensjon.

Til orientering har departementet i vurderingen av hvem som skal være omfattet av den ordinære ordningen istedenfor særordningen også vurdert andre alternativer. Følgende alternativer er vurdert, men ikke valgt:

- Kvinner under 50 år som er gift med menn med medlemskap før 1.10.1976
- Kvinner som er gift med menn under 55 år med medlemskap før 1.10.1976
- Kvinner under 55 år som er gift med menn under 55 år med medlemskap før 1.10.1976
- De kvinner som omfattes av endringen kan maks få ½ G som forskjell mellom pensjonsberegning etter særordning og etter ordinær ordning. En grense på ½ G (kr 35 128) vil dempe virkningen av å få enkepensjon beregnet etter ordinære regler istedenfor etter særordningen. Alternativet vil gi store administrative utfordringer for Statens Pensjonskasse.

2.5.9 Økonomiske konsekvenser

I tabellen nedenfor følger en oversikt over økonomiske konsekvenser av å endre regelverket for enke- og enkemannspensjon i Statens Pensjonskasse. Beregningene er basert på en rekke forutsetninger og er usikre. Tabellens venstre side redegjør for innsparinger i forhold til å la aktuelle gruppe kvinner være omfattet av ordinære regler istedenfor særordningen. Høyre side spesifiserer kostnadene knyttet til å la menn være omfattet av særordningen for tjenestetid etter 1994. De to midterste kolonnene redegjør for samlet effekt. Tabellen viser virkningene for de alternative måtene å likestille. Departementets forslag er uthevet. Siste rad gjelder innsparinger som følge av å oppheve særordningen for kvinner som ikke allerede er gift.

Innstramming	Kvinner som er omfattet	Årlig innsparing (mill kr)	Netto årlig virkning (mill kr)	Sum framtidig netto virkning (mill kr)	Årlig kostnad i (mill kr)	Menn som er omfattet	Utvidelse for tjenestetid fra 1994
				Hittil: 80-85 Fremtidige: 300-375	Fremtidige: 20-25	1700	Enkemenn fra 1994 til i dag
Giftede kvinner under 55 år	500-800	25-40	Kostnad: 0-5	Kostnad: 0-75	30-40	1200-1600	Giftede menn over 55
Giftede kvinner under 50 år	80-120	4-10	Kostnad: 36-40	Kostnad: 540-600	40-50	1600-2000	Giftede menn over 50 år
Kvinner under 55 år som er gift med menn under 55 år	80-120	4-10	Kostnad: 11-15	Kostnad: 165-225	15-25	600-1000	Menn over 55 som er gift med kvinner over 55 år
Giftede kvinner under 55 år, avgrenset til tap inntil ½ G	500-800	15-25	Kostnad: 25-30	Kostnad: 375-450	40-50	1200-1600	Giftede menn over 55 avgrenset til gevinst inntil ½ G
Kvinner som er gift med menn under 55 år	200-500	15-25	Kostnad: 5-10	Kostnad: 75-150	20-30	800-1200	Menn som er gift med kvinner over 55 år
Kvinner som ikke er gift	100-140	5-15	Innsparing 5-15	Innsparing: 75-225	0	0	Menn som ikke er gift

3. Forslag til endring i lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

3.1 Presisering av karensbestemmelse knyttet til uføre- og enke- / enkemannspensjon

I likhet med lov om Statens Pensjonskasse begrenses retten til uførepensjon og enke-/ enkemannspensjon etter lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. i enkelte tilfeller der en sykdom er kjent da retten til medlemskap inntreffer. Departementet foreslår en presisering av karensbestemmelsen for uførepensjon (§ 10 tredje ledd) og enke- og enkemannspensjon (§ 15 tredje ledd) om hva som kjennetegnes av ordene "antas å ha kjent til". Endringen stadfester gjeldende rett om at også symptomer på en sykdom omfattes.

3.2 Uførepensjon og etterlønn

Som foreslått for lov om Statens Pensjonskasse i punkt 2.4 ovenfor, foreslås også endring i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. vedrørende uførepensjon og etterlønn. I dag er det ingen avkortning av uførepensjon i forhold til periode hvor det er utbetalt sluttvederlag og lignende.

Departementet legger til grunn at på samme måte som ytelsene i folketrygden reduseres i forhold til etterlønn, bør også uførepensjon fra Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. reduseres tilsvarende. Departementet foreslår at det gjøres et tillegg i § 11 andre ledd med et nytt andre punktum.

"Det samme gjelder for periode medlemmet gis etterlønn."

Nåværende andre og tredje punktum blir ny tredje og fjerde punktum.

3.3 Likebehandling av enker og enkemenn

Det vises til punkt 2.5 ovenfor. Av hensyn til Norges forpliktelser etter EØS-avtalen, foreslås lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 17 å lyde slik:

Når den gjenlevende ektefellen er født før 1. juli 1950 og den avdøde ble medlem av pensjonsordningen første gang før 1. juli 2000, ytes det enke- og enkemannspensjon etter denne bestemmelsen. *Det samme gjelder når gjenlevende ektefelle er født før 1. x 1954, og den avdøde ble medlem av Pensjonskassen første gang før 1. oktober 1976, og ekteskapet ble inngått før 1. x 2009.*

Full årlig enke- eller enkemannspensjon skal utgjøre 39,6 prosent av det pensjonsgrunnlaget som det avdøde medlemmet hadde (bruttopenisjon). Bestemmelsene i § 16 andre og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Pensjonen reduseres etter §§ 18 og 19 nedenfor. *Dette gjelder likevel ikke for pensjon til enke etter mannlig medlem omfattet av første ledd andre punktum. Det gjelder heller ikke for annen gjenlevende ektefelle etter første ledd andre punktum for tjenestetid opptjent etter 1. januar 1994.* Dersom begge reduksjonsbestemmelsene skal anvendes, reduseres pensjonen først etter § 18.

Departementet gir forskrift med nærmere bestemmelser om fastsetting av enke- eller enkemannspensjon.

4. Forslag til endring i lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere

Det vises til punkt 2.5 ovenfor. Av hensyn til Norges forpliktelser etter EØS-avtalen foreslås lov om pensjonsordning for sykepleiere § 19b første ledd å lyde slik:

Når gjenlevende ektefelle er født før 1. juli 1950, og avdøde ble medlem i pensjonsordningen første gang før 1. juli 2000, ytes det ektefellepensjon etter denne bestemmelsen. *Det samme gjelder når gjenlevende ektefelle er født før 1. x 1954, og den avdøde ble medlem av Pensjonskassen første gang før 1. oktober 1976, og ekteskapet ble inngått før 1. x 2009.*

§ 20 første ledd foreslås å lyde slik:

Pensjon fastsatt etter reglene i § 19 b skal reduseres i henhold til reglene i bokstav a og b nedenfor. *Dette gjelder likevel ikke for pensjon til enke etter mannlig medlem omfattet av § 19 b første ledd andre punktum. Det gjelder heller ikke for annen gjenlevende ektefelle etter § 19 b første ledd andre punktum for tjenestetid opptjent etter 1. januar 1994.*

5. Forslag til endring i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser

Det vises til punkt 2.5 ovenfor. Av hensyn til Norges forpliktelser etter EØS-avtalen foreslås lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser § 23 nr 2 fjerde ledd å lyde slik:

Ved samordning av *enke- eller enkemannspensjon* fra tjenstepensjonsordning hvor det ikke skal foretas reduksjon på grunn av *gjenlevendes* egen ervervsinntekt, skal den tilleggspensjon fra folketrygden som enken *eller enkemannen* har opptjent i sin helhet betraktes som en fridel og holdes utenfor samordningen. Departementet fastsetter nærmere forskrifter for slikt samordningsfritak.

6. Forslag til endring i lov 14. desember 1951 nr 11 om pensjonsordning for statsråder

6.1 Medregning av tjenestetid i periode statsråd ilegges karantene før vedkommende starter i nytt arbeidsforhold.

I likhet med forslaget ovenfor i punkt 2.2 foreslår departementet at tiden en statsråd har karantene før vedkommende kan starte i ny stilling, medregnes som pensjongivende tjenestetid i Pensjonsordning for statsråder. Det foreslås et tillegg til lov om pensjonsordning for statsråder § 2 andre ledd om slik medregning.

I karanteneperioden ytes det godtgjørelse som tilsvarer den lønn vedkommende hadde ved fratreden, samt feriepengene. Dersom vedkommende har annen lønn, trekkes dette fra godtgjørelsen fra tidligere arbeidsgiver. Pensjonskostnadene i karantenetiden svarende til ordinært medlemskap i Pensjonsordning for statsråder må dekkes av tidligere arbeidsgiver. Tidligere arbeidsgiver må også sørge for at det blir trukket pensjonsinnskudd på vanlig måte.

6.2 Tilpasning til regler om nettoberegnet enke-, enkemanns- og barnepensjon

Departementet foreslår tilpasninger i lovteksten til de endringer som ble gjort ved innføring av nettoberegnet etterlattepensjon i lov 26. mai 2000 nr 37 om endringer i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse og i enkelte andre lover.

Enker og enkemenn etter statsråder har rett til etterlattepensjon. Er tjenestetiden til statsråden 3 år eller mindre når vedkommende dør, regnes enke- og enkemannspensjonen på grunnlag av 3 år. Er tjenestetiden 4, 5 eller 6 år fastsettes pensjonen på grunnlag av den faktiske tjenestetiden.

Ved lov 26. mai 2000 nr. 37 om endringer i lov 28. juli 1949 nr 26 om Statens Pensjonskasse og i enkelte andre lover ble nye regler for beregning av etterlattepensjon i Statens Pensjonskasse for gjenlevende ektefeller og barn innført. Reglene hadde lange overgangsregler som innebærer at mange fremdeles skal være omfattet av den gamle beregningsmåten. Den nye beregningsmåten medfører at full årlig enke- og enkemannspensjon fra Statens Pensjonskasse utgjør 9 prosent av pensjonsgrunnlaget avdøde medlem hadde. Full årlig barnepensjon utgjør 15 prosent av pensjonsgrunnlaget. Dersom det ikke er full pensjongivende tjenestetid, reduseres pensjonen forholdsmessig. Pensjonen samordnes ikke med ytelser fra folketrygden, og pensjonen skal ikke inntektsprøves. Den nye pensjonsberegningen kalles nettoberegnet enke-, enkemanns- og barnepensjon.

Lov om pensjonsordning for statsråder viser blant annet til reglene om nettoberegnet enke-, enkemanns- og barnepensjon i lov om Statens Pensjonskasse ved at § 4 fjerde

ledd sier: "For rett til uføre-, enke-, enkemanns- og barnepensjon etter denne lov gjelder for øvrig bestemmelsene i loven om Statens pensjonskasse på tilsvarende måte." I forarbeidene til endringsloven av 26.5.2000 ble det forutsatt at de nye beregningsreglene også gjaldt for etterlatte etter medlemmer av Pensjonsordning for statsråder, jf Ot.prp. nr. 94 (1998-99) side 19, andre spalte, siste avsnitt. På grunn av de spesielle beregningsreglene som gjelder for pensjon fra Pensjonsordning for statsråder, med en gitt proSENTSATS av pensjonsgrunnlaget etter hvor mange år som er opptjent, har ikke de nye reglene om nettberegnet enke-, enkemanns- og barnepensjon vært direkte overførbare til Pensjonsordning for statsråder. Beregningsregelen for enke-, enkemanns- og barnepensjon i § 4 første ledd er tilpasset de gamle beregningsreglene.

Departementet foreslår at enke- og enkemannspensjon etter de nye beregningsreglene beregnes som 9 prosent av pensjonsgrunnlaget og pensjonsproSENTEN i det aktuelle tilfellet sett i forhold til full pensjonsproSENT på 57 prosent. PensjonsproSENTEN er 42 prosent for tre år som statsråd, 47 prosent for fire år, 52 prosent for fem år og 57 prosent for seks år.

Tabell 1 PensjonsproSENT for nettberegnet enke- og enkemannspensjon

Pensjonsgivende tjenestetid	PensjonsproSENT nettberegnet enke- og enkemannspensjon
0-3 år:	9 pst x 42 pst / 57 pst
4 år:	9 pst x 47 pst / 57 pst
5 år:	9 pst x 52 pst / 57 pst
6 år:	9 pst x 57 pst / 57 pst

Barnepensjonen foreslås beregnet som 15 prosent av pensjonsgrunnlaget og pensjonsproSENTEN i det aktuelle tilfellet sett i forhold til 57 prosent.

Tabell 2 PensjonsproSENT for nettberegnet barnepensjon

Pensjonsgivende tjenestetid	PensjonsproSENT nettberegnet enke- og enkemannspensjon
0-3 år:	15 pst x 42 pst / 57 pst
4 år:	15 pst x 47 pst / 57 pst
5 år:	15 pst x 52 pst / 57 pst
6 år:	15 pst x 57 pst / 57 pst

7. Forslag til endring i lov 15. januar 1999 nr. 1 om pensjonsordning for ledsagere i utenriks tjenesten

Lov om pensjonsordning for ledsagere i utenriks tjenesten gjelder ektefeller som ledsager tjenestemenn som er tilsatt, lønnet og utsendt av Utenriksdepartementet for tjenestegjøring ved norsk diplomatisk eller konsulær stasjon i utlandet. Ledsageren må minst ha 10 års opptjeningstid for å ha rett til pensjon, og retten til pensjon inntreder ved fylte 67 år. Ordningen er en nettoppensjonsordning. Den samordnes altså ikke med andre pensjoner etter lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser.

Bakgrunnen for at det ble etablert en slik pensjonsordning er at mange ektefeller til ansatte i utenriktjenesten er yrkesaktive. Ordningen er en kompensasjon for å flytte med ektefelle til utlandet med de negative konsekvenser det kan ha for karrieremuligheter, lønn/inntekt og pensjonsopptjening. 80 prosent av ledsagerne er kvinner, men andelen menn er økende. Ordningen er et av de viktigste personalpolitiske virkemidlene Utenriksdepartementet har for å stimulere ektefeller til utsendte personell til å følge med ved utestasjonering.

Full årlig alderspensjon er 15 prosent av grunnbeløpet i folketrygden (G) multiplisert med tallet fem, og ytes til ledsager som har fulgt med tjenestemann til utlandet i minst 30 år. 1 G utgjør pr 1.5.2008 kr 70 256, og full pensjon på 0,75 G utgjør kr 52 692. Dersom opptjeningstiden er kortere enn 30 år, blir pensjonen avkortet forholdsmessig.

Departementet foreslår å øke maksimalt pensjonsnivå fra 0,75 G til 1,5 G og redusere kravet til full opptjeningstid fra 30 til 20 år.

Bakgrunnen for forslaget er at inntektstapet, og dermed også tapet av pensjonsopptjening, har økt siden loven ble vedtatt. Yrkesdeltakelse, lønnsnivå og inntektsutvikling har vært økende de siste 10 årene. Som følge av dette har vanskelighetene med å få ektefeller til utenriktjenestemenn til å flytte med til utlandet forsterket seg. Stadig flere ledsagerne må utsette sin egen karriere i tiden de følger ektefellen til utlandet.

Den totale lengden på tjenesten i utlandet for en utenriktjenestemann er noe kortere i dag enn den var i tiden fram til midten/sluttet av 1990-tallet. Blant annet kan sammenhengende tjenestetid nå maksimalt være på 10 år. Det er etter departementets oppfatning naturlig å redusere kravet til full opptjeningstid i pensjonsordningen.

I 2007 ble det utbetalt til sammen kr 2 382 683 i alderspensjon. Tallet på ledsagere med alderspensjon var 77 personer pr 31.12.2007.

Lov om pensjonsordning for ledsagere i utenriktjenesten § 3 fjerde ledd lyder i dag slik:

”Pensjonens størrelse settes til 15 prosent av grunnbeløpet i folketrygden multiplisert med tallet fem. Full pensjon ytes ledsager som har fulgt med tjenestemann til utlandet som nevnt i første ledd, i til sammen minst 30 år. Dersom opptjeningstiden er kortere enn 30 år, blir pensjonen å avkorte forholdsmessig.”

Det foreslås at bestemmelsen endres til å lyde slik:

Pensjonens størrelse settes *til 30 prosent* av grunnbeløpet i folketrygden multiplisert med tallet fem. Full pensjon ytes ledsager som har fulgt med tjenestemann til utlandet som nevnt i første ledd, i til sammen *minst 20 år*.

Dersom opptjeningstiden er kortere *enn 20 år*, blir pensjonen å avkorte forholdsmessig.

8. Forslag om opphevelse av lov 21. juni 1895 nr. 2 om den norske Enkekasse

Departementet foreslår i dette punktet at lov om den norske Enkekasse oppheves.

Den norske Enkekasse har sitt utgangspunkt fra begynnelsen av 1800-tallet. Før 1814 var det en felles dansk/norsk enkekasse for embetsmenns enker og enkelte andre grupper. Fra 1814 ble Den almindelige norske Enkekasse opprettet. Medlemskap var obligatorisk for alle embetsmenn. Enkepensjonen var som hovedprinsipp fastsatt til 1/5 av embetslønnen, men med visse maksimumsbeløp for de høyest avlønnede stillingene. Ny enkekasselov ble sanksjonert 21.6.1895. Det ble her åpnet adgang til forskjellige forsikringsformer: overlevelserente, livsvarig livrente og livsforsikring. Personkretsen for pliktige medlemmer ble i tiden fra 1814 utvidet. En rekke tjenestemannsgrupper ble etter hvert innlemmet. Ved lov 8.4.1899 ble det åpnet adgang for enhver norsk borger til å tegne frivillig forsikring i Enkekassen. Denne muligheten ble i liten grad benyttet.

Da Statens Pensjonskasse ble opprettet i 1917, gikk Den norske Enkekasse til avvikling, og styret i Statens Pensjonskasse overtok administrasjonen av Enkekassen. Adgangen til frivillig forsikring som ble innført 1899, falt bort fra 1917. De rettigheter som var opparbeidet i Den norske Enkekasse, besto. Enkepensjonene fra Enkekassen gikk til fradrag i de nye enkepensjonene fra Statens Pensjonskasse. Ettersom nye stillinger ble innlemmet i Statens Pensjonskasse, ble det færre medlemmer i Den norske Enkekasse. Til og med 1983 ble det i årsberetningene for Statens Pensjonskasse redegjort for virksomheten i Den norske Enkekasse. I 1983 ble formell avvikling av Den norske Enkekasse foretatt. Ved avviklingen i 1983 løp det fortsatt 2 selvstendige enkepensjoner til enker bosatt i utlandet, hvor samordning med andre pensjonsytelser ikke skjedde. I årsberetningen for 1983 vedrørende avviklingen står følgende:

"Den norske Enkekasse gikk i likvidasjon i 1917, samtidig som Statens Pensjonskasse ble opprettet.

De aller fleste av pensjonene etter Enkekassens bestemmelser har vært kombinert med pensjoner etter lov om Statens Pensjonskasse, og har gått til fradrag i pensjonene derfra. Fortsatt løper litt under 40 slike pensjoner hvor en del av pensjonen har sin bakgrunn i rettigheter i Enkekassen. Pr 31.12.83 gjenstår en teoretisk mulig enkepensjon som ikke har trådt i kraft, hvor medlemmet er 98 år og ektefellen 92.

Av selvstendige pensjoner bare etter rettigheter i Den norske Enkekasse er det 8, hvorav imidlertid 6 blir samordnet bort fordi pensjonen fra folketrygden er størst. Det er derfor bare to pensjoner som fortsatt løper fordi pensjonisten er bosatt i utlandet og ikke får pensjon fra folketrygden. Samlet årlig pensjon til disse to er ca. 11 000 kroner.

Etter dette anses Den norske Enkekasse for endelig avviklet."

I dag er det ingen personer som har rettigheter i Den norske Enkekasse. Siste enke med slike rettigheter er død. Departementet foreslår på denne bakgrunn lov 21. juni 1895 nr. 2 om den norske Enkekasse opphevet.

9. Forslag om endring i lov 3. mai 1957 om pensjonering av fastlønt befall som etter søknad gis avskjed med redusert lønn og tjenesteplikt

Forslaget om å oppheve lov 21. juni 1895 nr. 2 om den norske Enkekasse, gjør det naturlig å endre lov 3. mai 1957 om pensjonering av fastlønt befall som etter søknad gis avskjed med redusert lønn og tjenesteplikt. Loven viser til lover om Den norske Enkekasse, Pensjonskassen for Statens Tjenestemenn og Statens Pensjonskasse. Departementet foreslår at henvisningen i § 3 til Den norske Enkekasse tas ut av bestemmelsen. Det samme gjelder henvisningen til Pensjonsordning for Statens Tjenestemenn. Denne pensjonsordningen gjaldt tjenestemenn som ved overgangen til pensjonslovene av 1921 og 1949 valgte å være omfattet av den første lov om Statens Pensjonskasse, jf. lov 20. april 1917 om pensionsordning for statens tjenestemænd. I dag er det ingen personer som er omfattet av loven av 3. mai 1957 som også er omfattet av lov om Statens Pensjonskasse fra 1917.

Fristen for å avgi eventuell høringsuttalelse settes som nevnt innledningsvis til 19.3.2008.

Med hilsen

Bernhard A. Caspari (e.f.)
avdelingsdirektør

Knut Lorentsen
seniorrådgiver

Vedlegg 1